

SEKTÖREL BAKIŞ

GÜMRÜK&TİCARET
DERGİSİ

Sayı:1 Yıl:2013

Cahit GÖKÇELİK*

Gümrük Denetimleri

Sonradan Kontrol ve Riskli İşlemler Yönetmeliği kapsamında gerçekleştirilen denetimler 2009 yılından bu yana devam ediyor. Bu denetimlerin etkinliğinin, uygulamanın başladığı yıldan itibaren giderek arttığı ortak kabul görüyor. Gümrük ve Ticaret Bakanlığı tarafından, sonradan kontrol denetimlerinin amacının kapı denetimleri olarak da adlandırılan cari ithalat ve ihracat sırasındaki denetimlerin azaltılması olduğu belirtilmişti. Bu denetimlerle ilgili olarak sektörün talebi, firmalara sadece “ne tür eksikleri var” ve “işlemler bakımından hangi yanlışlıklar yapılmış” olarak bakılmaması, firmaların sorunlarının da Bakanlığa yansıtılabilmesi yönündedir.

Ayrıca, Sonradan Kontrol kapsamında yapılan denetimlerden olumlu sonuç vererek geçen firmalarla ilgili olarak bazı kolaylaştırmalar yapılmasının önünün açılmalıdır. Nasıl ki, Onaylanmış Kişi kapsamında belirli firmalara eksik belge/bilgi ile işlem yapılabilmesi imkanı ve mavi hat yetkisi gibi basitleştirilmiş uygulamalardan faydalanma imkanı veriliyor ise, bu denetimlerden olumlu sonuç alarak geçen firmalara da, firmanın Onaylanmış Kişi yetkisine sahip olmasa dahi yeşil hat ve bazı kolaylaştırmalardan faydalanma imkanı verilmelidir. Bu şekilde AB'nin aksine ülkemizde oldukça sınırlı düzeyde ele alınan “yeşil hat” uygulamasına başlanmış ve gümrük uygulamalarını mevzuata uygun şekilde gerçekleştirilen firmalar ödüllendirilmiş olacaktır.

* Gümrükler eski Genel Müdür Yardımcısı, Yetkilendirilmiş Gümrük Müşaviri.

Kanun Kuvvetinde İdari Düzenlemeler

Gümrük alanında ortaya çıkan sorunlardan önemli bir bölümü zaman zaman tasarruflara konu edilen ve geçmişe yönelik hüküm ifade eden düzenlemelerden kaynaklanmaktadır.

Bu türden idari tasarruflara verilebilecek cari örneklerden biri, serbest bölgelerde ilişkili firmalar arasında KKDF ile ilgili düzenleme yapan 2011/16 sayılı genelgedir. Bu Genelgede KKDF doğmaması için serbest bölgedeki ilişkili firmadan ithalat yapan firmanın mal bedelini serbest bölgeye transfer etmesi yeterli görülmemiş, serbest bölgedeki firmanın da mal bedeli transferini yurt dışına gerçekleştirmiş olması koşulu aranmıştır.

Söz konusu genelgeyle, Türkiye'nin pek çok idaresinde KKDF ye konu olabilecek çok sayıda işlem gerçekleştirilmesine, hiçbir idarenin bu işlemlerden KKDF tahsil edilmesi konusunu bu genelgeye kadar gündem etmemiş olmasına ve herhangi bir geçmiş uygulaması da bulunmamasına rağmen çok sayıda firmadan geçmiş işlemlerle ilgili olarak cezası ile birlikte KKDF talep edilmesi gündeme gelmiştir. Dolayısıyla idare bir bakıma kanun gücünde bir düzenleme yapmış bulunmaktadır. Hatta bu düzenleme kanun gücünden de ötedir; çünkü kanunlarda olduğu gibi geleceğe değil geçmişe dönük sonuç da doğurmuştur. Böyle olunca, hesabını KKDF ödemek üzere yapan, ticari ilişkilerini buna göre düzenleyen firmalar bakımından önemli bir mağduriyet oluşmuştur.

Aynı durum 2013/6 sayılı Genelge ile de ortaya çıkmıştır. Söz konusu genelge ile daha önce hiçbir uygulaması olmadığı halde kısmi muafiyet kapsamında geçici ithalat rejiminden serbest dolaşıma giriş rejimine geçişte para transferi geçici ithalat beyannamesi tescil tarihine kadar yapılmış ise

KKDF ödemesinin gerektiği belirtilmiştir. Geçici ithalat rejiminde eşyanın mülkiyeti ithalatçıya geçmeyeceği için, eşyayı rejime sokan kişi mal bedeli ödemesini geçici ithalat beyannamesinin tesciline kadar büyük olasılıkla ödemeyecektir. Buna rağmen böyle bir düzenleme yapılıyor ise en azından geçmiş uygulamalara bunun yansıtılmaması en sağlıklı yöntem olmalıdır.

Bu gibi durumları önlemek için idarenin söz konusu düzenlemelerinden kaynaklanan, daha önce hiç gündeme gelmemiş, hiçbir şekilde uygulaması yapılmamış durumlarla ilgili olarak, ortaya çıkabilecek mali yükümlülüklerin bu düzenlemelerin yapıldığı tarihi itibarıyla geçerli olması yönünde ele alınması ve Gümrük Kanunu değişikliklerinde ele alınması daha yerinde olacaktır. Aksi durumda yükümlüler için telafisi mümkün olmayan ciddi maliyetler ortaya çıkmakta, itiraz ve dava gibi durumlar dolayısıyla önemli bir işlem maliyeti oluşmaktadır.

Pişmanlık Durumunda Ceza Adil Durmuyor

2009 yılında, Gümrük Kanunu'nun 234 üncü maddesine üçüncü fıkraya eklenmiştir. Söz konusu düzenleme, serbest dolaşıma giriş rejimiyle ilgili beyan ile muayene veya sonradan kontrol sonucunda tespit edilen aykırılıkların, gümrük idaresince tespit edilmesinden önce beyan sahibine bildirilmesi durumunda cezaların yüzde onbeş oranında uygulanması ile ilgilidir.

Burada ifade edilen %15 eşya vergileri itibarıyla %45'e denk gelmektedir. Kanun'un 234 üncü maddesinin ilk iki fıkrasındaki durumlarda uygulanacak ceza 3 kat olduğu için %15'in üçe çarpılması gerekmektedir. Yükümlünün bir aykırılığı kendisinin bildirmesi durumunda, ödenecek cezanın eşyanın vergilerinin %45'ine denk gelmesi gibi bir sonuç bu tür bildirimlerden kaçınmayı ortaya çıkartabilecek, “ben bildirmeyeyim, idare tespit etsin” yaklaşımını ortaya çıkarabilecektir. Bu nedenle, pişmanlıkla bildirim durumlarında (zaten faiz alındığı için) ya hiç ceza olmaması, ya da %15 oranının %1-5 seviyesine çekilmesi daha uygun olacaktır.

Uzlaşma

2009 değişiklikleriyle Gümrük Kanununa aktarılan uzlaşma müessesesi, idari etkinliği artırmak bakımından çok önemli bir işlev görmeye başlamıştır. 2012 yılı istatistiklerine göre 3351 başvurunun 3228'inin uzlaşma ile sonuçlanmış ol-

masının idari etkinliğe katkısı ortadadır. Çünkü aksi durum çok sayıda itiraz ve dava anlamına gelirdi.

5607 sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu'nun uzlaşma kapsamı dışında tutulması şüphesiz ki doğrudur. Bununla birlikte, bazı durumlarda hem 5607 sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanununa hem de Gümrük Kanununa göre işlem yapılmakta; ancak, 5607 sayılı Kanuna göre işlem yapıldığı için Gümrük Kanunu uygulaması uzlaşma kapsamı dışında kalmaktadır. Halbuki, 5607 sayılı Kanuna göre cezai bir sonuç ortaya çıkması halinde geçersiz olmak ve uzlaşma konusu tutar ilgisine iade edilmek üzere ceza Gümrük Kanununa giren yönü itibarıyla uzlaşma konusu edilmelidir. Mevcut uygulama 5607 sayılı Kanuna göre cezanın gündeme gelmeyeceği durumlarda kişinin uzlaşmadan yararlanmasına yol açmaktadır.

Yetkilendirilmiş Yükümlü Statüsüne Sağlanan İmkanlar Geliştirilmeli

Bakanlığın 10 Ocak 2013 tarihinde yayımladığı Gümrük İşlemlerinin Kolaylaştırılması Yönetmeliği ve bu kapsamda ortaya çıkan Yetkilendirilmiş Yükümlü Statüsü, basitleştirilmiş gümrük uygulamaları bakımından en ileri aşama olarak değerlendirilebilir. Bu bakımdan AB uygulamasına paralel bir uygulamanın artık Türkiye'de de olabileceğini söylemek yanlış olmayacaktır. Bununla birlikte, Yönetmelikte yer verilen düzenlemelerde özellikle kayıt yolu ile rejime giriş en önemli alan olarak kendisini göstermektedir. Türkiye'nin gümrük alanı itibarıyla ortaya koyduğu gelişmişlik dikkate alındığında, 2000 yılından bu yana (hatta 1615 sayılı Kanuna KHK ile değişiklik yapıldığı için 1996 yılından bu yana) Gümrük Kanununda yerini bulan kayıt yolu ile rejime giriş uygulamasına biran evvel geçilmesi faydalı olacaktır.

Yetkilendirilmiş Yükümlü Statüsüne ilişkin başvuruda bulunacak firmalardan kayıt, düzen, erişim ve iç kontrol gibi çok sayıda koşulu yerine getirmeleri istenmektedir. Bu kadar koşula rağmen ihracatta yerinden gümrükleme yetkisinde rejim sınırı koymanın veya ihracatta yerinde gümrükleme yetkisi bakımından izinli gönderici şartı aramanın bu firmalara güvensizlik olarak algılanacağı ve yeni statünün Onaylanmış Kişi Statüsünden çok farklı bir kolaylaştırma seçeneği sunmayacağı algısı da oluşturacağı değerlendirilmektedir.